

УДК 343.2

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.3.35>

РОЛЬ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ООН В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Білоцький С.Д.,
д. ю. н., професор,
професор кафедри міжнародного права
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID: 0000-0001-5904-9069
e-mail: serbel325@gmail.com

Білоцький С.Д. Роль інституційного механізму ООН в забезпеченні екологічної енергетики.

ООН займає ключове місце в системі міжнародних організацій, здійснюючи координацію міжнародного співробітництва з широкого спектру питань міжнародного життя. Відповідно, не дивно, що важливою є його роль і в регулюванні екологічної енергетики.

Сфера екологічної енергетики стала одним з порівняно нових сфер розвитку міжнародного права. Вона охоплює питання відновлюваних джерел енергії, альтернативного палива, екологічно безпечних механізмів використання викопного палива, що не завдають надмірної шкоди довкіллю.

Починаючи з 1950-х років Економічна і соціальна рада ООН першою підняла в своїх документах питання «нових джерел енергії», серед яких відрізнялися і відновлювані джерела. Вона ж ініціювала проведення першої наукової конференції з ВДЕ.

Надалі, до процесу підключилася Генеральна Асамблея і Рада Безпеки ООН, перша з яких ініціювала щорічне проведення міжнародних конференцій ООН з відновлюваних джерел енергії, та щорічно ухвалювала резолюції з підтримки ВДЕ у світі. В подальшому створюючи допоміжні органи, по просуванню екологічну енергетику в рамках сталого розвитку, такі, як Політичний форум високого рівня зі сталого розвитку. РБ ООН переважно розглядає питання енергетики в їхньому зв'язку з питаннями миру і безпеки, наприклад, в сфері енергетичної безпеки, чи органів з відповідальності за порушення.

Спеціалізовані установи системи ООН також беруть активну участь в реалізації концепції екологічно орієнтованої енергетики. Достатньо згадати, що Кіотський протокол 1997 р. вповноважив Міжнародну морську організацію (ІМО) і ІКАО встановити секторальні вимоги до протидії викидам парникових газів згідно їхньої компетенції. ЮНЕСКО десять років виступало керівником Всесвітньої сонячної програми сприяючи реалізації

Харарської декларації про сонячну енергію та сталий розвиток 1996 р.

ФАО, як організація, що займається питаннями продовольства і сільського господарства зосередила свою увагу на такому сегменті відновлюваної енергетики, як реалізація програм з біоенергетики. ЮНІДО зосередила свою увагу на питаннях енергетики, як основи сталого промислового розвитку. Вона зосереджена на трьох аспектах енергетики: сільська енергетика для виробничих цілей з акцентом на використання ВДЕ, енергоефективність та зміни клімату.

Відповідно, в рамках ООН створено доволі розгалужену систему органів і організацій, які займаються реалізацією завдань екологічно орієнтованої енергетики. Нажаль всі ці органи не мають відповідної спеціалізованої компетенції, вони вирішують ці завдання лише в межах своєї компетенції. Також, наразі відсутній єдиний орган координації завдань ЕОЕн в рамках системи ООН.

Ключові слова: Організація Об'єднаних націй, екологічно орієнтована енергетика, інституційне регулювання, міжнародне енергетичне право, спеціалізовані установи ООН.

Bilotsky S.D. The role of the UN institutional mechanism in ensuring ecological energy.

The UN occupies a key place in the system of international organizations, coordinating international cooperation on a wide range of issues of international life. Accordingly, it is not surprising that its role is also important in the regulation of ecological energy.

The ecological energy sector has become one of the relatively new spheres of international law development. It covers the aspects of renewable energy sources, alternative fuels, ecologically safe mechanisms of using fossil fuels that do not cause excessive damage to the environment.

Since the 1950s, the UN Economic and Social Council was the first to raise the issue of «new energy sources» in its documents, among which renewable sources were also distinguished. It also initiated the first scientific conference on RES.

Later, the General Assembly and the UN Security Council joined the process, the first of which initiated the annual holding of UN international conferences on renewable energy sources, and annually adopted resolutions to support RES in the world. In the future, by creating auxiliary bodies, they promoted ecological energy within the framework of sustainable development, such as the High-Level Political Forum on Sustainable Development. The UN Security Council mainly considers energy issues in their connection with aspects of peace and security, for example, in the field of energy security, or bodies responsible for violations.

Specialized institutions of the UN system also take an active part in the implementation of the concept of ecologically oriented energy. Suffice it to mention that the Kyoto Protocol of 1997 authorized the International Maritime Organization (IMO) and ICAO to establish sectoral requirements for countering greenhouse gas emissions in accordance with their competence. For ten years, UNESCO acted as the head of the World Solar Program, contributing to the implementation of Kharar Declaration on Solar Energy and Sustainable Development of 1996.

FAO, as an organization dealing with issues of food and agriculture, has focused its attention on such a segment of renewable energy as the implementation of bioenergy programs. UNIDO focused on energy issues as the basis of sustainable industrial development. It prioritizes three aspects of energy: rural energy for production purposes with an emphasis on the use of RES, energy efficiency and climate change.

Accordingly, within the framework of the UN, a rather extensive system of bodies and organizations has been created, which are engaged in the implementation of the tasks of ecologically oriented energy. Unfortunately, all these bodies do not have the corresponding specialized competences; they solve these tasks only within the limits of their own competence. Also, currently there is no single body for coordinating the tasks of EOE within the framework of the UN system.

Key words: United Nations, ecologically oriented energy, institutional regulation, international energy law, specialized UN agencies.

Постановка проблеми. Забезпечення інституційного механізму регулювання екологічної енергетики в рамках міжнародно-правового регулювання є одним з важливих завдань сьогодення. З одного боку енергетика є основою сучасної цивілізації, а з іншого, саме енергетика передусє серед сфер людської діяльності, які впливають на зміни клімату, виступаючи одним з ключових викидачів парникових газів. Тому, на вирішення цієї проблеми звернута концепція екологічно орієнтованої енергетики (ЕОЕн), що розробляється у міжнародному праві. Важливу роль в її реалізації відіграють міжнародні організації, і в першу чергу органи і організації системи ООН.

Стан опрацювання цієї проблематики в науці міжнародного права є недостатнім. Є ряд вітчизняних досліджень присвячених інституційній системі міжнародного права, де ми можемо згадати роботи О. Шпакович, О. Гріненко. Є цілий ряд авторів, які досліджують екологічні аспекти міжнародного права, наприклад, Ф. Сандс, М. Медведева. Цілий ряд українських дослідників аналізували діяльність енергетичних та еколого-енергетичних організацій – Я. Бенедик, Ю. Присяжнюк, А. Кориневич, О. Кишко-Єрлі, Р. Петров та інші. Серед закордонних авторів варто згадати А. Бредбука, М. Роггенкамп, Т. Вельде, Т. Ван де Граафа та інших. Проте, важливі проблеми міжнародно-правового забезпечення інституційної структури залишилися ними нерозкритими.

Метою статті є міжнародно-правовий аналіз інституційного механізму ООН в рамках забезпечення екологічної енергетики.

Виклад основного матеріалу. Ані енергетика, ані екологія не згадані серед завдань головних органів ООН в Статуті ООН 1945 р., але вони відносяться до сфери широкої і загальної компе-

тенції органів ООН (ст. 1, 55, 66 Статуту ООН). В підсумку, в ООН на 2020-і роки було створено понад 40 різноманітних програм, пов'язаних з екологічною енергетикою, надавши їм \$ 16 млрд. фінансування [1, с. 2], а в 2004 р. було створено механізм ООН-Енергія для міжвідомчого співробітництва в рамках цих програм [2].

Від початку, в силу їхньої широкої компетенції, вернули увагу в ООН на проблематику екологічної енергетики Генеральна Асамблея (ГА) і Економічна і соціальна рада (ЕКОСОП). Зокрема, першовідкривачем щодо розвитку ВДЕ (відновлюваних джерел енергії) в ООН була ЕКОСОП. Роботи за новими та ВДЕ під егідою ЕКОСОП мають історію, що починається в 1951 р. Першу резолюцію ЕКОСОП щодо «Нових джерел енергії, окрім атомної» було прийнято вже в далекому 1956 р. [3]. Резолюція вперше закликала держави і ООН до посилення зацікавленості у теоретичному вивченні і практичному застосуванні «нових джерел енергії».

Саме ЕКОСОП прийняла рішення про скликання першої конференції ООН з нових джерел енергії, що охоплюють сонячну, вітрову та геотермальну енергію, яка відбулася в Римі, з 21 серпня по 31 серпня 1961 р. Римська конференція надала унікальну можливість для обміну інформацією між вченими, інженерами, економістами, урядовцями та іншими особами, зацікавленими у розвитку нових джерел енергії.

В подальшому ініціативу перебрала на себе ГА ООН. Саме під керівництвом ГА ООН на основі резолюції ГА ООН 33/148 від 20 грудня 1979 р. було скликано конференцію ООН з нових та відновлюваних джерел енергії у Найробі (1981 р.), в рамках якої обговорювалися різні аспекти ВДЕ, приймалися рішення про проведення наукових, інформаційних програм, програм розвитку та підтримки ВДЕ [4]. У резолюції йшла мова про те, що конференція має на меті заходи, покликані сприяти розвитку і використанню нових та ВДЕ. Такий розвиток, зокрема, підкреслювався в контексті зусиль, спрямованих на прискорення розвитку країн, що розвиваються.

Зараз в рамках ООН спостерігається своєрідний «розподіл праці» у сфері ВДЕ між органами і спеціалізованими установами відповідно до їхньої компетенції. Зупинимося на деяких із них.

Генеральна Асамблея ООН щорічно з 1977 р. на своїх сесіях розглядає доповіді Генерального секретаря з питань нової і відновлюваної енергії. За підсумками цих доповідей приймаються відповідні резолюції. В них міститься порядок денний чергової конференції з відновлюваної енергетики, найважливіші напрямки майбутнього розвитку ВДЕ і координація зусиль з боку ООН. Протягом 1996–2005 рр. в резолюціях ГА ООН містилися аспекти реалізації Всесвітньої програми з сонячної енергії.

Генеральна Асамблея також створила нові допоміжні органи, включаючи ті, які мають основні обов'язки в сфері ЕОЕн. Так, в 1982 р. після Конференції в Найробі резолюцією ГА ООН (№ 37/250 від 21 грудня 1982 р.) [5] було засновано Комітет з освоєння та використання нових та поновлюваних джерел, який надає свої доповіді та рекомендації Генеральній Асамблеї через ЕКОСОП. Його засідання проходили раз на 2 роки.

Свою чергою, створена резолюцією A/RES/47/191 ГА ООН у 1992 р. Комісія ООН зі сталого розвитку (КУР) (яка з 2013 р. перетворена на Політичний форум високого рівня зі сталого розвитку) була ключовим інститутом, з аналізу досягнутого прогресу в галузі здійснення Порядку денного на XXI століття і Декларації Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища і розвитку (1992 р.), а також за забезпечення політичного керівництва з питань здійснення подальших дій в рамках реалізації на місцевому, національному, регіональному та міжнародному рівнях рішень Йоханнесбургського плану виконання (2002 р.). Структурно, КУР була комісією ЕКОСОП, а Форум проводиться під її егідою. Як відомо, енергетика не була від початку виділена серед питань сталого розвитку. Лише, в рамках роботи, власне, КУР і було створено засади для її інтеграції в проблематику сталого розвитку, що дало можливість для запровадження сталої енергетики, а потім і концепції екологічно орієнтованої енергетики.

В рамках засідання КУР-9 було ухвалено рішення № 9/1, присвячене енергетичній доступності, енергоефективності, ВДЕ, передовим технологіям використання викопного палива, ядерним технологіям, сільській енергетиці, енергетиці та транспорту [6]. В рішенні також розглянуто ряд загальних питань: наукові дослідження і розробки, створення потенціалу, передача технологій, обмін інформацією та її поширення, мобілізація фінансових ресурсів, що мають сприяти ефективному сталому розвитку та багатосторонньому підходу і участі громадськості. Відзначено сильний зв'язок між доступом до енергії та Цілями розвитку тисячоліття щодо скорочення вдвічі до 2015 р. числа людей, які живуть у злиднях, завдяки доступу до недорогих енергетичних послуг (п. 22).

Пізніше, в рамках КУР-14 у 2006 р. і КУР-15 в 2007 р. основну увагу в рамках енергетики було приділено тематичним блокам питань, до яких увійшли наступні питання: Енергетика з метою сталого розвитку; промисловий розвиток; забруднення повітря / атмосфери; і зміна клімату [7].

Своєю чергою повноваження Ради Безпеки (РБ) ООН в сфері екології і енергетики є доволі обмеженими і торкаються лише питань, пов'язаних із загрозою миру та безпеці. Таких питань в практиці РБ було не багато. Наприклад, в 1991 р. резолюцією РБ ООН було створено Компенсаційну комісію для вирішення скарг щодо завдання Іраком шкоди в тому числі навколишньому середовищу Кувейту, а також його енергетичним ресурсам. В 2010 р. РБ ООН на пропозицію Великобританії розглядала проблему енергетичної безпеки, але прийняття рішень було заблоковано Росією, представник якої відзначив, що проблеми міжнародної енергетичної безпеки не становлять загрози миру та безпеці в світі, а отже, не можуть бути предметом резолюції РБ ООН.

Спеціалізовані установи системи ООН також беруть активну участь в реалізації концепції ЕОЕн. Достатньо згадати, що Кіотський протокол 1997 р. вповноважив Міжнародну морську організацію (ІМО) і ІКАО встановити секторальні вимоги до протидії викидам парникових газів згідно їхньої компетенції. Так, 18 лютого 2022 р. Комітет ІКАО з охорони навколишнього середовища від впливу авіації провів 12 нараду (САЕР/12), встановивши параметри прогресу у сфері екологічної стійкості авіації. Головні результати були досягнуті щодо довгострокової бажаної мети для міжнародної авіації, нових глобальних стандартів та рекомендацій для підтримки безперервного впровадження системи ІКАО щодо компенсації та скорочення викидів вуглецю для міжнародної авіації, а також щодо технічних аспектів стійкості авіаційного палива. Також на САЕР/12 було розроблено низку важливих технічних рекомендацій щодо поправок до томів I (Авіаційний шум), II (Емісія авіаційних двигунів), III (Емісія CO₂ літаків) та IV (CORSIA) Додатка 16 до Чиказької конвенції, що встановлює стандарти для використання державами-членами ІКАО [8].

Своєю чергою Організація ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), спочатку зосередила свою увагу лише на одному з видів відновлюваних джерел – сонячній енергії, але зараз досліджує більш широкий пласт проблем відновлюваних джерел енергії. Діючи через свою глобальну програму по створенню і підготовці кадрів з метою більш широкого використання ВДЕ, ЮНЕСКО надає підтримку діяльності по зміцненню потенціалу країн, що розвиваються, особливо малих острівних держав.

В 1996 р. з ініціативи ЮНЕСКО було скликано Всесвітню зустріч на вищому рівні з сонячної енергії, яка відбулася в Хараре. Вісімнадцять глав держав і урядів, які брали участь в цій зустрічі, заснували Світову комісію із сонячної енергії, уклали Харарську декларацію про сонячну енергію та сталий розвиток і оголосили про впровадження Всесвітньої програми із сонячної енергії на 1996–2005 рр. [9], схваленої того ж року ГА ООН [10]. Практично було визначено 300 сонячних проектів для реалізації програми [11].

Програма проходила за секретарської підтримки ЮНЕСКО і стала кроком у напрямку здійснення Порядку денного на ХХІ століття [12]. Практична діяльність в рамках програми полягала в проведенні ряду проектів по створенню потенціалу і ініціатив, спрямованих на поширення наукових знань і технологій в області ВДЕ. Для цього було запроваджено Глобальну програму ЮНЕСКО з навчання і професійної підготовки з питань використання ВДЕ, що приділяла особливу увагу проблемам Африки [13, с. 6-7].

Інша спеціалізована установа – Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО), як організація, що займається питаннями продовольства і сільського господарства зосередила свою увагу на такому сегменті відновлюваної енергетики, як реалізація програм з біоенергетики для задоволення енергетичних потреб у секторах сільського, лісового і рибного господарства. Загалом до дослідження питання ВДЕ вона підключилася ще починаючи з Конференції ООН з ВДЕ у Найробі (1981 р.). Заходи ФАО призначаються для сприяння поступовому переходу від існуючих моделей електропостачання, що в основному передбачають використання деревного палива та інших видів енергії біомаси та тварин і людей, до застосування більш диверсифікованої ресурсної бази, яка включає інші ВДЕ і більш сучасні методи застосування біомаси [14].

В рамках розпочатого в 2012 р. «Міжнародного року стійкої енергетики для всіх» ФАО досліджує, як продовольчий сектор може вирішувати енергетичні проблеми для забезпечення енергетичної та продовольчої безпеки майбутнього в контексті зміни клімату під час круглого столу з енергетичного майбутнього на всесвітньому Саміті в Абу-Дабі, 18 січня 2012 року.

Всесвітня метеорологічна організація (ВМО) покликана відігравати суттєву роль у сфері використання нових, економічно виправданих видів енергії. В грудні 1975 р. було скликано нараду групи експертів з питань метеорології і виробництва та використання енергії. На основі рекомендацій наради ВМО затвердила план дій організації в галузі енергетики. Він включає комплекс заходів із застосування даних метеорології при використанні енергії вітру та сонця. Спеціалісти ВМО проводять оцінку сонячної енергії та енергії вітру в різних географічних районах. План дій передбачає також участь метеорологів у розробці проблем використання інших видів енергії (метеорологічні рекомендації для вибору місць будівництва атомних електростанцій, аналіз можливих кліматичних наслідків теплового забруднення атмосфери енергосистемами) [15, с. 24]. Зараз через стандарти ВМО регулюються, зокрема, питання сертифікації приладів вимірювання сонячної радіації, що використовуються на сонячних станціях або швидкості вітру за шкалою Бефорта на вітрових станціях. Причому, згідно Робочої угоди між ВМО і Міжнародною організацією зі стандартизації (ІСО) (2008 р.) стандарти ВМО в сфері сонячної енергії (ІСО/ТК 180/ПК 1) підлягають розгляду в рамках програми роботи відповідного технічного комітету або підкомітету ІСО [16].

Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку (ЮНІДО) зосередила свою увагу на питаннях енергетики, як основи сталого промислового розвитку. Вона зосереджена на трьох аспектах енергетики: сільська енергетика для виробничих цілей з акцентом на використання ВДЕ, енергоефективність та зміни клімату. У 2000–2005 рр. ЮНІДО була особливо активною у формуванні та реалізації завдань у правових рамках РКЗК ООН і Кіотського протоколу. Її Генеральна конференція у 2001 і 2003 рр. надала конкретний мандат ЮНІДО для надання допомоги державам-членам у реалізації аспектів багатосторонніх природоохоронних угод, пов'язаних із промисловим сектором, включаючи РКЗК ООН та Кіотський протокол до неї [17]. На дев'ятій сесії Генеральної конференції (грудень 2001 р.) було рекомендовано надалі приділяти основну увагу програмам допомоги скороченню викидів парникових газів та підвищення енергетичної ефективності, а також ВДЕ і альтернативним джерелам енергії в країнах, що розвиваються, особливо в найменш розвинених країнах і країнах з перехідною економікою [18]. В якості прикладів діяльності ЮНІДО в сфері ЕОЕн можна вказати дослідження потенціалу для зниження викидів парникових газів в промислових секторах, таких як ліс / біомаса, гідроенергетика і великі промислові підприємства [19].

ЮНІДО підтримує реалізацію механізмів Кіотського протоколу з надання допомоги країнам, що розвиваються, в ефективному здійсненні МЧР і шляхом зміцнення інституційного потенціалу в країнах, що розвиваються, щоб правильно застосовувати принципи і методологію для розробки та реалізації проектів у рамках МЧР і СВ в рамках Кіотського протоколу. Дії ЮНІДО, пов'язані з МЧР, зосереджені на методологічних питаннях, які виникають на початку і в процесі реалізації проектів МЧР, здійснюючи практичну розробку проекту і створення потенціалу для промислових розробників проекту, просування можливостей інвестиційного проекту МЧР із двостороннім інвестуванням у країнах Додатка І, створення знань та їх розповсюдження [20].

ЮНІДО вивчає можливість встановлення партнерських зв'язків з різними національними, регіональними та міжнародними фінансовими установами і ЄС. Організація активно зміцнює також партнерські зв'язки з приватним сектором, з метою залучення нових джерел фінансування. Так, ЮНІДО тісно співпрацює з Міжнародним партнерством зі співробітництва в галузі енергоефективності і Міжнародним енергетичним агентством, з метою розробки та сприяння впровадженню найкращих практичних показників енергоефективності для моторних систем в промислових галузях і процесах. Це партнерство сприятиме розробці політики в галузі промислової енергоефективності та комплексного підходу до дотримання прогресивного стандарту ISO 50001 [21, с. 3].

Група Світового банку не має безпосередніх зв'язків з енергетичними аспектами екологічних, соціальних та економічних цілей сталого розвитку. Тим не менш, банк чітко виділяє соціальні та економічні аспекти. В 1993 р. Світовий банк розробив Стандартну модель реформування електроенергетики. Вона пропонує ряд кроків у напрямку розвитку конкурентного ринку в цій сфері [22]. На практиці ці поради було використано ПАР та Болівією. ЄС, в процесі формування свого енергетичного ринку, перейняв більшість цих пропозицій, хоча прямо на досвід Світового банку і не посилався.

Кіотський протокол пов'язав з енергетичною проблемою групу Світового банку на основі здійснення стратегії вуглецевого фінансування, що прагне зменшити викиди парникових газів,

сприяючи розвитку ринку екологічних дозволів в рамках Кіотського протоколу, а також шляхом підтримки механізмів інвестування у ВДЕ, енергоефективності та перетворення палива. Ключовим моментом цієї стратегії є забезпечити, щоб ці механізми йшли на користь бідних [23]. Світовий банк започаткував Прототип вуглецевого фонду (ПФУ) в 2000 р., який став першим ринковим механізмом у світі, щодо протидії змінам клімату і сприяння передачі кліматичних технологій, в т.ч. і щодо ВДЕ та енергоефективності країнам, що розвиваються. Він був експериментальним проектом, який призначений для розміщення заходів щодо скорочення викидів в рамках Кіотського протоколу і його механізмів: ЛІ і МЧР [24].

Свою чергою, Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ) окрім діяльності по виробленню стандартів та настанов в галузі радіаційного захисту та безпеки, ядерної безпеки, поводження з радіоактивними відходами та інших напрямків діяльності, що мають природоохоронну складову, розвиває порівняно новий вид діяльності, пов'язаний з направленням експертів на прохання держави-члена для визначення стану справ у галузі радіаційного захисту, ядерної безпеки та поводження з відходами в цій державі. Ці місії позначалися деякими авторами як «інспекції Агентства з безпеки» (Група з розгляду експлуатаційної безпеки, Група з аналізу значущих з точки зору безпеки подій, Консультативна група з радіаційного захисту, Консультативна програма з поводження з відходами та Програма оцінок і технічних оглядів в галузі поводження з радіоактивними відходами), а також здійснює інспекції в рамках забезпечення виконання Договору про нерозповсюдження ядерної зброї [25, с. 265-6].

Ключовий інститут ООН з координації захисту навколишнього середовища – Програма ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП) – також розглядає екологічні наслідки виробництва і використання енергії, зокрема глобальні зміни клімату і забруднення повітря в різних районах, в тісному зв'язку з РКЗК ООН і Кіотським протоколом. ЮНЕП відіграє важливу роль у вирішенні проблеми клімату в рамках Міжурядової групи експертів зі зміни клімату (МГЕЗК), що є партнерством між ЮНЕП і Всесвітньою метеорологічною організацією (ВМО), і яка сприяє реалізації РКЗК ООН. Протягом багатьох років ЮНЕП активно підтримував створення і здійснення РКЗК ООН відповідно до мандату і рішень Ради керуючих. ЮНЕП працює з нарощування потенціалу у зв'язку з МЧР після прийняття Кіотського протоколу. Одним з недавніх прикладів є проект Нарощення потенціалу для Механізмів чистого розвитку (CD4CDM), який розпочали в 2002 р. Основна мета проекту CD4CDM – підвищити потенціал національних зацікавлених осіб у країнах, що розвиваються, в області створення, підготовки, схвалення, фінансування та реалізації проектів МЧР. У 2004 р. було організовано проект МЧР з інвестиційних форумів в різних регіонах, де покупці могли зустріти продавців вуглецевих кредитів і обговорити питання співпраці [26].

ЮНЕП також підтримує і бере участь у діяльності таких міжнародних партнерств, як Європейська програма з використання ВДЕ, співпрацює з питань створення потенціалу з установами, що кредитують експорт, і бере участь в реалізації проекту зміцнення потенціалу для механізму чистого розвитку. ЮНЕП здійснює активну енергетичну програму, спрямовану на регулювання екологічних наслідків як виробництва енергії, так і її споживання. Вони включають в себе зміну світового клімату і місцеве забруднення атмосферного повітря.

ЮНЕП бере активну участь у процесі розвитку м'якого права в сфері ЕОЕн, але в менших масштабах, ніж ПРООН. Програма зробила внесок у підготовку КУР-9 шляхом організації регіональних зустрічей, а також, взявши участь у написанні звіту Всесвітнього саміту в Йоганнесбурзі, а також організації паралельних заходів з енергетики для сталого розвитку [27]. Причому, хоча ЮНЕП і розширює свою увагу протягом останніх років до проблем ЕОЕн в рамках сталого розвитку, зосереджуючись на соціальних та економічних зв'язках з енергією, вона все ще має більш тісні зв'язки з позитивно правими діями в рамках РКЗК ООН і Кіотського протоколу [28, с. 22].

Іноді вважають, що міжнародні організації системи ООН мають мінімальний вплив, тому що прийняті ними норми не є обов'язковими, а політика є м'якою і не приймається до уваги урядами країни і т.д. Але при реалізації критеріїв, які використовуються при прийнятті цих рішень, як правило, вичинається вплив на органи влади на національному рівні. Так, хоч рішення Йоганнесбурзького саміту зі сталого розвитку є рекомендаційними, але їх частина щодо енергетики базуються на результатах роботи КУР. Енергетика, пов'язана з нормами РКЗК ООН і Кіотського протоколу також має значний вплив в першу чергу за рахунок можливостей фінансування енергетичних проектів в країнах, що розвиваються. Як зазначає С. Карлссон, виникаючі політичні зв'язки між традиційним соціально-економічним порядком денним розвитку, який уособлюють

Цілі розвитку тисячоліття, природоохоронним порядком денним, очолюваним але не зведеним до РКЗК ООН, і програмою сталого розвитку в пост-Ріо процесі, створюють узгоджену структуру для вирішення питань ЕОЕн. Вони ставлять акцент на енергетику як двосічний меч, який вирішує проблеми убогості і сприяє розвитку, але також є одним з основних факторів деградації навколишнього середовища [28, с. 13].

Останнім етапом розвитку концепції ЕОЕн в рамках ООН, стало проголошення ГА ООН 2012 р. «Міжнародним роком сталої енергетики для всіх», а 2015 р. – «Міжнародним роком світла і світлових технологій» і встановлення з ініціативи Генерального секретаря ООН у 2011 р. трьох глобальних цілей, які необхідно виконати до 2030 році [29]. Ці цілі включають забезпечення загального доступу до сучасних енергетичних послуг (включаючи електропостачання та екологічно нешкідливі сучасні технічні рішення для приготування їжі), підвищення в два рази світового рівня енергозбереження, а також подвоєння рівня ВДЕ в загальній світовій структурі енергетики. Ця ініціатива отримала назву «Стойка енергетика для всіх» (SE4ALL) [30]. Близько 70 країн формально підтримали ініціативу, а численні корпорації та установи виділили десятки мільярдів доларів для виконання поставлених у її рамках завдань. В 2013 р. ГА ООН оголосила 2014–2024 рр. «Десятиліттям стійкої енергетики для всіх» (резолюція 67/215 (2013 р.)).

Для забезпечення відстеження прогресу в рамках SE4ALL була створена глобальна платформа даних на основі наявних даних обстежень домашніх господарств і національних енергобалансів. Ці джерела охоплюють велику групу країн – 181 країна надає дані по екологічно чистих джерелах енергії, а 212 країн – дані за сучасними енергетичними послугами, що охоплює, щонайменше, 98 % світового населення.

Висновок. Таким чином можна відзначити, що в рамках ООН створено доволі розгалужену систему органів і організацій, які займаються реалізацією завдань екологічно орієнтованої енергетики. Нажаль всі ці органи не мають відповідної спеціалізованої компетенції, вони вирішують ці завдання лише в межах своєї компетенції. Також, наразі відсутній єдиний орган координації завдань ЕОЕн в рамках системи ООН.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Lafontaine A. Delivering on Energy: An Overview of Activities by UN-Energy and its Members. Report, United Nations, 2010. P. 2.
2. UN-Energy, UN-Energy Terms of Reference. URL: <http://www.un-energy.org/about/terms-of-reference/> (дата звернення: 04.02.2024).
3. E/RES/598(XXI). Studies of new sources of energy other than atom as a factor in economic development. 4 Mai 1956. URL: https://digitallibrary.un.org/record/213051/files/E_RES_598%28XXI%29-EN.pdf (дата звернення: 04.02.2024).
4. A/RES/36/193. Nairobi Programme of Action for the Development and Utilisation of New and Renewable Sources of Energy (1981). URL: https://digitallibrary.un.org/record/28741/files/A_RES_36_193-EN.pdf (дата звернення: 04.02.2024).
5. A/RES/37/250. UN. General Assembly Res. Immediate implementation of the Nairobi Programme of Action for the Development and Utilization of New and Renewable Sources of Energy. 21 Dec. 1982. URL: https://digitallibrary.un.org/record/43541/files/A_RES_37_250-EN.pdf (дата звернення: 04.02.2024).
6. Commission on Sustainable Development. Report on the Ninth Session (5 May 2000 and 16-27 April 2001). New York: United Nations, 2001.
7. UN. The Sustainable Development Goals. URL: <https://www.undp.org/sustainable-development-goals/affordable-and-clean-energy> (дата звернення: 04.02.2024).
8. ICAO press release. Aviation's green transition continues with CAEP ICAO.2022. URL: <https://www.icao.int/Newsroom/NewsDoc2022fix/COM.10.22.pdf> (дата звернення: 04.02.2024).
9. A/53/395. World Solar Programme, 1996-2005, Harare Declaration on Solar Energy and Sustainable Development 1995. Letter dated 14 September 1998 from the Permanent Representative of Zimbabwe to the United Nations addressed to the Secretary-General. URL: https://digitallibrary.un.org/record/261482/files/A_53_395-EN.pdf (дата звернення: 04.02.2024).
10. A/RES/53/7. Resolution Adopted By The General Assembly. 53/7. World Solar Programme 1996–2005. 26 October 1998. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n98/775/21/pdf/n9877521.pdf?token=LIGnqY4jCDKqctyqtC&fe=true> (дата звернення: 04.02.2024).

11. Berkovski B. World Solar Summit Process. Proceedings of Workshop on Financing the Development and Deployment of Renewable Energy Technologies. Oak Ridge Institute for Science and Education for the US Department of Energy, contract DE-AC05-760R00033. May. 1995.
12. Report of the United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, 3-14 June 1992. N-Y, UN, 1993. Vol. 1.
13. A/60/154. 25 July 2005. Report of the Secretary General. Promoting the use of new and renewable energy sources, including the implementation of the World Solar Energy Program 1996-2005. P. 6-7.
14. FAO and the eight Millennium Development Goals. 2010. URL: <http://www.fao.org/mdg/22308-08802df599e4554f06fa53a51bc89872a.pdf> (дата звернення: 04.02.2024).
15. Гой В.А. Проблеми довкілля в діяльності Всесвітньої організації охорони здоров'я і Всесвітньої метеорологічної організації у 70-80-х роках. *Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Актуальні проблеми міжнародних віносин*. 1998. Вип. 8. С. 21-25.
16. Guide to Meteorological Instruments and Methods of Observation/ Sixth edition; WMO. № 8. 1996.
17. UNIDO. 2001. Decisions and Resolutions of the General Conference. Ninth Regular Session. Vienna, Austria. 3-7 December 2001. Vienna: United Nations Industrial Development Organization; UNIDO 2003. Decisions and Resolutions of the General Conference. Tenth Regular Session. Vienna, Austria 1-5 December 2003. Vienna: United Nations Industrial Development Organization.
18. Decisions and Resolutions of the General Conference. Ninth Regular Session. Vienna, Austria. 3-7 December 2001. – Vienna: United Nations Industrial Development Organization, 2001.
19. UNIDO. Annual Report 2001. Vienna: United Nations Industrial Development Organization, 2002.
20. UNIDO. Annual Report 2003. Vienna: United Nations Industrial Development Organization, 2004.
21. UNIDO activities related to energy. Report by the Director-General. IDB.40/16. 15 October 2012. URL: http://www.unido.org/fileadmin/user_media/PMO/GC.15/gc15_5r.pdf. P. 3. (дата звернення: 04.02.2024).
22. World Bank. The world bank's role in the electric power sector: Policies for effective institutional, regulatory, and financial reform (Policy Paper). Washington, DC: World Bank, 1993.
23. The World Bank Group, and the Energy and Mining Sector Board.. Renewing Our Energy Business. World Bank Group Energy Program Implementation Progress Report 2001-2003. Washington: The World Bank, 2004.
24. The World Bank Group. 2001. The World Bank Annual Report 2000. Washington: The World Bank.
25. Boyle A. Nuclear Energy and International Law: An Environmental Perspective. *British Yearbook of International Law*. № 60. 1989. P. 254-266.
26. UNEP. 2004 Activities and Performance. Division of Technology, Industry and Economics. Nairobi: United Nations Environment Programme, 2005.
27. 2000 Activity Report. Division of Technology, Industry and Economics. Nairobi: United Nations Environment Programme, 2001; UNEP 2003. Report of the Governing Council 22nd Session (3-7 February 2003). edited by U. N.E. Programme: United Nations.
28. Karlsson S., Hämäläinen O. Enter Energy for Sustainable Development in Global Governance — The Impact of Hard vs. Soft Law Frameworks on Energy Agendas in the UN System. (2005). 23 p. URL: http://userpage.fu-berlin.de/ffu/akumwelt/bc2005/papers/karlsson_haemaeaeinen_bc2005.pdf. (дата звернення: 04.02.2024).
29. A/67/551. 2 November 2012. Sixty-seventh session. Agenda item 20. Sustainable development. Sustainable Energy for All. Note by the Secretary-General. URL: https://digitallibrary.un.org/record/740639/files/A_67_551-EN.pdf?ln (дата звернення: 04.02.2024).
30. A/67/175. Sustainable Energy for All: A Global Agenda for Action. Note by the UN Secretary General. 31 July 2012. URL: https://issuu.com/unric_publications/docs/sustainable_energy_for_all_a_global. (дата звернення: 04.02.2024).